

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**Aen-Merckingen Van Den Eerw. P. Cornelius Hazart,
Priester der Societeyt Jesv.**

Hazart, Cornelius

Antwerpen, 1662

Aen-Merckinge Op de Ketterije der Chazinzarij.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-71393](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-71393)

der abusfen. Waer sult ghy hiermede henen D. Cabeljan? oft hoe sult ghy dit alles konnen verschoonen / 'ten zy misfchten met een uleuw bezogh oft valschejdt?

AEN-MERCKINGHE

Op de Ketterije der Chazinzarij.

Tijde de pijn weerdt te sien / hoe D. Cabeljan, hier spertelt om te bedecken / ende af te slaen eenen mislaegh die hy ghedaen heeft in't citeren van Nicephorus.

Voor eerst, sejdt hy / P. Hazart en schaemt sich niet te belijden, een kruys-dienaer te zijn.

'T is waer / want ick heb' in mijn Staeltje pag. 215, uyt den mondt vanden H. Apostel Paulus Galat. 6. 14. ghesepdt: Verre zy van ons, erghens onsen roem op te draghen, als op het kruys onses Heeren JESU Christi.

Ten tweeden, seght D. Cabeljan: P. Hazart laet derhalven alles passeren, als wel, ende ghestichtelijck gheseyt, 'tghene wy uyt Thomas Aquinas, ende andere Paepsche Schrijvers, vande kruys-aenbiddinghe, hebben aengheeteekent.

Wat soude ick hier op ghesepdt hebben / de wijse voor eerst, alles seer wel is / soo als Cajetanus hofghens utwe epghen bekentnisse / oock wel bemerckt heeft in sijn Commentarien op den H. Thomas? Wat wilt ghy dan hier ghesepdt hebben? doch ick sal datelijck thoonen / dat ghy den H. Thomas doozghestelt hebt tot utwe epghen schande.

Ten tweeden dan / 'ten was mijn ooghmerck niet utw' hoek te wederlegghen / maer u alleen t'oberupghen van valsche citatien / ende dat niet van alle / maer van sommighe / die ick hier ende daer uytghekipt hebbe uyt utwe Catholijcke Waerheydt.

Ten derden, seght D. Cabeljan, P. Hazart noemt het

cen

een notoire valscheyd, dat Nicephorus het kruys-aenbid-
den voor een ketterije soude ghehouden hebben, doch de
reden die hy daer toe gheeft, bestaat alleen in een mis-
verstandt, ende verkeerde opneminghe van *Nicephori*
woorden.

Maer toe dient al dit praeten / en alle dese
kromme spzonghen? Ick en weet van gheen
mis-verstandt/ oft verkeerde opneminghe/maer
ick sie wel dat D. Cabeljau soo praet om de booz-
naemste questie t'ontgaen: laet ons komen tot de
sake selbe/en daer mede ghedaen.

De eyghen/ ende eenighe questie dan/ rakende
de booznoemde Secte/ byghebracht van *Nicepho-
rus Lib. 18. cap. 54.* is dese: *Oft Nicephorus seyd/ dat*
de Chazinzarij het kruys eerden/ oft dat hy seyd/
dat sy het kruys alleen eerden?

D. Cabeljau in sijne Catholijcke Waerheydt pag. 590.
schrijft *Nicephoro* toe/dat hy seyd/ dat de Chazin-
zarij het kruys eerden, ende aenbaden, sonder meer.

Ick daer-en-teggen/ hebbe gherhoont in mijn
Staeltje pag. 216. dat *Nicephorus* soo niet en spreekt:
maer dat hy segh/ dat dese Secte het kruys alleen
eerden, ende aenbaeden: tot dien eynde / hebb' ick
voorzbestelt syn eyghen woorden / eerst in't
Griecx/ daer naer in't Latijn. Wat doet D. Cabel-
jau? hy gaet dese woorden *Nicephori* uplegghen;
dat en wordt van hem niet ghebracgh; maer/
soo ick gheseydt hebbe/ de eenighe questie is/ oft
D. Cabeljau hier heeft bedzoghen/ als hy het wooz-
deken Alleen heeft achter ghelaten / 'twelck *Nice-
phorus* updzuchelijck heeft? 'tis seker dat ja:
Soo moest hy dan / eer hy de woorden van *Nice-
phorus* verklaerde/ te bozen sijn schult bekent heb-
ben / dat hy hier oft een mislagh hadde ghedaen/
oft sich gheneirt met bedzogh.

Pracgh ghy my / wat daer soo veel aenghele-
ghen is/ dat dit woozdeken Alleen, is naeghelaten
ghew est?

Ick andt woozde / soo veel isser aenghelegghen/
dat den hee ten sin daer mede is verandert. Want
E 2
Iste

twie en siet niet / dat het een ander dingh is / te segghen / Sy eerden het kruys, soo D. Cabeljau spreekt / ende wat anders te segghen / sy eerden het kruys alleen, soo Nicephorus seydt ? Wat dunckt u / siet ghy gheen groot onderscheydt tusschen dese twee spreucken : D. Cabeljau is een gheleert man, ende D. Cabeljau is een gheleert man alleen ? oft Antwerpen is een rijke stad, ende Antwerpen alleen is een rijke stad, siet ghy hier gheen groot verschil ? buyten twijffel / want de eerste en sluyt de andere niet upt / de tweede sluyt alle andere upt. Als ick segghe / Antwerpen is een rijke stad, dan magh-men noch segghen / Amsterdam, Rotterdam, &c. zijn rijke steden / maer als ick segghe : Antwerpen alleen is een rijke stad, dat is te segghen datter gheen andere en zijn.

Alsoo is't hier mede : want als Nicephorus seyd / dat de Chazinzarij het kruys alleen eerden / soo volghet hier upt dat sy niet anders en eerden als't kruys. Immers watter van zy oft niet / D. Cabeljau moet bekenen / dat hy een woordt upt Nicephoro heeft versweghen / daer de meeste kracht in bestondt / ende dien-volghens hy blijft ontrouwigh.

Maer laet ons eens hooren / hoe dat hy sijn selven het net over het hoofd trecht / met sijn eyverklaringhe vande woorden Nicephori : De meyainghe van Nicephorus, seyd hy / is met dat woorden, alleen, te thoonen, dat sy het bloote kruys, het kruys alleen, sonder het met den ghekruyften samen te nemen, aenbaden, ende dat alsoo de *Stauolatria*, de kruys-aenbid-dinghe selve, by hem als kettersch-claerlijck verworpen heyt.

Al-hoe-wel dit soo klaer niet en leydt in de woorden Nicephori, en dat dit van D. Cabeljau wort gheseydt sonder fundament. Ick sal nochtang dese verklarings seer gheerne aen-nemen; want Cabeljau is ghebanghen.

De Chazinzarij dan / volghens de verklaringshe van D. Cabeljau, worden van Nicephorus gheho-
ren

den booz ketterij / om dat sy het bloodt kruys eerden,
sonder het met den ghekruyften samen te nemen.

Maer dat en hebben wy noyt ghedaen / oft
gheleert / Ergo D. Cabeljau heeft groot onghelijck
als hy ons by dese booznoemde ketterij ghelijckt.

Hier komt nu den H. Thomas te pag / uyt den
welcken D. Cabeljau in sijn Catholijcke Waerheyde
pag. 223. ende in sijn Memory-boeck Parte 2. pag. 689.
wilt bethoonen / dat wy het bloote cruys aenbid-
den / sonder het met den ghecruyften samen te ne-
men.

Laet ons dan de eyghen woorden hoozen van
den H. Thomas, niet ghelijck sy van Cabeljau gheci-
teert worden / want hy verhoort-se hier wederom /
nae ghewoonte / maer ghelijck als sy legghen in
sijn eyghen schryften p. 3. q. 25. a. 4. daer spreeckt hy
alsoo : De eere oft eerbiedinghe en is men niemant
schuldigh, als aen de redelijcke nature, want aen de onghe-
voelijcke nature, en is men gheene eere, oft eerbiedin-
ghe schuldigh, als ter oorfake van de redelijcke nature. En
dat twee-sins. Ten eersten, voor soo veel als de onghe-
voelijcke nature, verbeeldt de redelijcke nature. Ten
tweeden, voor soo veel de selve met de redelijcke nature
eenighsins bygtevoeght is. Op de eerste wijze, pleghen
de menschen te eeren het beeldt vanden Coningh, op
de tweede wijze, sijn kleedt. Indien wy dan spreken van't
cruys, daer *Christus* aen ghecruyft is gheweest, wy moe-
ten dat op beyde de wijzen eeren. Te weten, de eerste
wijse, voor soo veel het ons verbeeldt de figure *Christi*
uytghereckt aen het selve. De ander wijze, om dat het de
lidmaten *Christi* gheraecht heeft, ende met sijn Bloedt
is begoten gheweest. Waerom het oock aenbeden wort,
met de selve aenbiddinghe met *Christo*, te weten, de aen-
biddinghe van Latria. Ende daerom spreken wy oock het
cruys aen, ende bidden als den ghecruyften selve. Maer
indien wy spreken van het beeldt des cruys *Christi*, in al-
lerley stoffe (te weten van steen, van hout, van gout, oft
silver) soo eeren wy het cruys alleen, als het beeldt *Chri-
sti*, het welck wy eeren met de aenbiddinghe van Latria.

Daer naer seyd hy : Al hoe-wel het cruys niet

vereenicht en is gheweest met den persoon *Christi*, 'tis hem nochtans vereenicht gheweest op eene sekere maniere, te weten, door verbeeldinghe, ende aenrakinghe, Ende op die wijze alleen wordt het ghe-eert.

Doeght hier nu by den *Cardinael Cajetanus*, op den welcken / sich *D. Cabeljau* oock beroept in sijn Catholijcke Waerheydt pag. 224. Desen *Cardinael* in hunc locum sprecckt aldus: Wat het cruys *Christi* aengaet in allerley stoffe, men antwoordt dat het aenbeden moet worden met *Latria*, voor soo veel als het *Christum* verbeelt, ghelijck het beeldt vanden ghecruyften *Christus*.

Maer blijft ghy nu *D. Cabeljau*, met dese twee leeraers: segghen sy dat wy het bloote cruys aenbidde / sonder het samen te nemen met den ghecruyften: segghen sy niet alle beyde met klare / ende duydelycke woorden / dat het waerachtigh cruys moet ghe-eert worden / om dat het *Christum* verbeeldt: om dat het *Christum* geraecht heeft / ende met sijn Bloedt is begoten gheweest: ende vande andere kruycken / om dat sy 't beeldt *Christi* zijn: Is dit by u / in goet *Nederlantseh* / te segghen / dat wy het bloote cruys eeren / sonder het samen te nemen met *Christo*, oft sonder op-sicht te hebben op *Christum*: oft / indien ghy dit niet en hebt willen segghen / soo en hebt ghy niet met allen gheseght: want het quam hier op aen / oft wy ghelijck waren aen de *Chazinzarij*, die het bloote cruys / soo ghy seght / eerden / sonder het samen te nemen met *Christo*, ende om te thoonen / dat wy het selve deden / hebt ghy u beroepen op d'authoziteyt vanden *H. Thomas*, *Cajetanus*, ende andere die het met haer houden: Nu heb inden wy / dat dese *Autheurs* heel contrarie leeren / segghende / dat men 't cruys niet en moec eeren / als met op-sicht op *Christum*, oft hoor soo veel als het hem verbeeldt / oft hoor soo veel als het hem geraecht heeft / &c. Ergo inde plaetse dat ghy ons met d'authoziteyt van dese *Schrybers* / soude ghelijck stellen aen de *Chazinzarij*, ghy stelt ons nu teghen

teghendeel gantschelijck van haer verschillende.
 Dat sullen wy dan ten lesten met u maecten/
 die van wit/swart maectt/ ende van licht / duy-
 sterijssen ?

Maer ghy hebt het machtigh byedt / om dat
 wy het cruyss aenspreken / ende segghen : Weest
 ghegroet cruyss, mijn eenighe hope. Ick segghe/ vol-
 gens de boozgaende fondamenten vanden H. Tho-
 mas, dat wy dit wederom niet anders en doen/
 als siende op Christum.

Ick wilde wel dat my D.Cabeljau eens seyde/
 oft een Hollander / die thien oft twintigh jaren
 gheweest zijnde in Sina/oft Japonien/ende we-
 derom komende/ soude qualijck doen/als hy van
 verre siende sijn vaderlandt / uytberstende van
 blijdschap / sond' roepen : Weest ghegroet o alder-
 liefste vaderlandt,&c Wat is dit ? spreckt hy encke-
 lijck de torens en landen aen / die hy van verre
 siet ? neen / maer hy heeft opsicht op sijne vrien-
 den / die hy in soo menighe jaren niet ghesien
 heeft : Waerom en moghen wy van ghelijcken/
 siende op Christum, om de blijdschap te betuyghen
 van ons ghemoet / het cruyss / dooz't welck wy
 verlost sijn ghewelst/niet aenspreken/en segghen:
 Weest ghegroet o cruyss, &c?

Gae soodanighe maniere van spreken vind' ick
 selfs inde Schysure. Alsoo heeft David retydts
 2.Sam. 1.v. 21. gheseydt tot de berggen : Ghy berggen
 van Gelboe, noch dauw, noch reggen en valle op u. Hy
 spreckt wel de berggen aen / maer 'rgheue hy
 vzaeght / oft wenscht / dat vzaeghde hy sonder
 twijffel van Godt / die den dauw / en reggen in
 sijne macht heeft. Alsoo heeft mede Zacharias cap. 13.
 v. 7 aenghesproken het sweert/segghende : Sweert,
 ontwaect teghen mijnen herder, slaet den herder. Hy
 spreckt wel het sweert aen / als het instrument
 Godts/maer niet als oft het uyt sijn eyghen-
 selen kost slaen.

Alsoo sprekken wy mede het cruyss Christi aen/
 als wesende het instrument Christi, dooz't welck
 hy

hy onse salighejdt heeft g'etwerckt / oft ghelijck
 Turanus Vekiti seght / 'tis soo veel oft wy sejden:
 O ghecruyste, mijn eenighe hope weest ghegroet, stellen-
 de voor de ooghen van onse imaginatie *Christum* van-
 ghende aen't kruys, 'welck met sijn Bloedt overgo-
 ten is.

Maer ghy en hebt hier gheen behaghen in/
 want ghy seght: Men moet blijven by het ooghmerck
 des Aartheurs, te weten, *Thomas*. De questie die hy aen de
 gheciteerde plaetse verhandelt, is, *Oft het Cruys Christi,*
mer werden aenghebeden met Latria, dat is, gods-dienste-
 lijk

Ik hebbe nu met de epgen woorzen banden
 H. Thomas berhoont / dat hy dese godts dienstig-
 hejd niet en wilt bewesen hebben aen't bloote
 cruyts/maer met opsicht op *Christum*; volght dan/
 da hy dese aansprake niet en wilt ghedaen heb-
 ben / aen't bloote cruyts / maer met opsicht op
Christum, want upt die aansprake tot het cruyts/
 besuyt hy dat het cruyts moet aenbeden worden
 met godts-dienstighejd / maer dese aenbiddu-
 ghe/soo hoben blyckt upt sijne woorzen/ en wilt
 hy niet anders ghedaen hebben / als met opsicht
 op *Christum*. Ergo hy en wilt de aansprake niet
 anders ghedaen hebben/als met dat selve opsicht/
 oft ander'ins/ soo vallen alle sijn argumenten in
 dypghen / ende en heeft sijn ooghmerck niet upt-
 ghetwerckt / dat hy hoor hadde / 't welck was/ te
 bewijsen dat - men 't cruyts *Christi* wel eeren
 magh/om dat het *Christum* verbeeldt/ om dat het
 sijne lidmaten ghetraect heeft / om dat het over-
 goten is gheweest met sijn Bloedt / ende van an-
 dere figuren des cruyts / om dat sy beelden *Christi*
 zijn.

Maerom als ghy seght / dat de questie by den
 H. Thomas, is / oft het cruyts *Christi* moet worden
 aenbeden met Latria, dit is wederom een bedrog:
 want den H. Thomas en spreekt niet van't bloote
 cruyts / maer van't cruyts samen ghenomen met
 den ghetuysten/ dat is/ noch eens gheseydt / oft-
 men

men het kruys magh aenbidden / als wesende of te een beelt Christi. ofte als t'ghene Christum selve gheraeckt heeft &c.

Ick wenschre wel / dat ghy de woorden vanden H. Thomas ghetrouwelijck / in hare volle breedde hadt voorgehelt / dan en soude ghy aen de ghemeente niet wijs ghemaect hebben / t'ghene metter daet niet en is : Maer ghy wilt ulven misslach met eenen nieuwen bedecken / doch te vergheefs / de wyle het den dagh al openbaert.

A E N - M E R C K I N G H E.

Op de Ketterije vande Cajani, en Angelici.

Van dese seght D. Cabeljau in sijn' Catholijcke Waerheydt pag 560. dat sy den naem van ketters hebben moeten draeghen, om dat sy tot de Enghelen seer gheneghen waren, ende een j. der den sijnen aenbadt *Epiphani. Haresi 38. Augustinus Haresi 39.* De Papiſten eeren, en dienen alle de goede Enghelen ghelijckelijck, ende een ieder di nt, ende aenbidi si nen eyghen Enghel, die hem bewaert.

Hier is wel te bemercken t'ghene D. Cabeljau seggt in sijn Memory-boeck pag. 257. dat hy/de Caiani, ende de Angelici by een ghevoeght heeft / al hoe wel het verscheyden secten waren / om dat sy in dat een stuck / t'welck hy be-ooghte / nameelijck / den dienst der Enghelen / over-een stemden. Ick kan wel lijden dat sy samen ghevoeght worden / als over-een stemmende / want soo sal het ghene dat van d'eene gheseyt wort / mede passen op d'andere. Laet ons oock daer by-boeghen / de Simonianen, Menandrianen, Valentinianen &c. want dese allegaer en sijn maer eenen strupck.

De questie is hier / of dese secten sijn vooz ketterſch ghehouden gheweest / om dat sy de Enghelen eerden / dienden / ende aentiepen.

Ick